

siva es troba en l'eiv. *cuecus* (l'exactitud del qual em confirmà el Dr. Macabich per carta, 1964), «visajes, muecas» (PzCabrero), «quan es fe a la vela, el va veure per damunt es penyals que li feia *cuecus* amb ses dos mans, i s'engolia es pa i es formatge», Castelló (Rond. Eiv., 40); cf. cast. *hacer cocos*, DCEC, 829b34; i d'ací probablement també mall. i men. *cuec* 'escarafall', 'crit esglaiós'. V. també CRIDAR, nota 3.

De *cuca* deriva *cuqueta* [1617, MAgustí]; ribag. *cuqueta* 'bestioleta arrodonida que vola', que en cat. central diem *marietes*; arran de la frontera lingüística els canten les criatures, a Fontjanina: «*kukéta*; on te'n vòs anar, ta Catalunya o ta Aragó?», i com que se'n volen no se sap a on, però en tot cas lluny de l'infant, els diuen *kukétes d'aragó* (1957);⁷ el mateix animaló és *cuqueta de Dios* a Bielsa (BDC xxiv, 166), i *coquin de Dios* en ast. (DCEC, 830a50).

CPT.: *Cuca fera* 'bèstia fantàstica, mitològica, que apareix en les processons' 'malnom irònic que hom dona a persones d'aire poc tranquil·litzador' (c. 1500, Canç. Sat. Val., i Rector de Vallfogona, cites del DAG.); a Tortosa a. 1625 (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 138; i «quin concepte teniu format dels nostres famosos jagants i de la no menos famosa i terrible *cuca-fera?*», ib. 136); MVayreda, *Sang Nova* III, §§ 6, 192; 25 maestr. *cucafela* o *ocumela* «nom d'un cuc» (Ga. Girona, p. 184).

Cussó m. 'corc del gra, insecte que es menja el blat en gra; corc de la fusta; el cuc que es fa en la carn descomposta' a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (BDC xxiii, 286, amb *cussonar-se* 'corcar-se el gra, la fusta' (Tor i Esterrí de Cardós), aran. *kisún* 'corc' (amb *kisuât* 'corcat (arbre, fusta)'), dissim. del gc. pirinenc *cussou(n)* (Coserans, Comenge), bearn. *cussou*, *eskúsú*: són alteracions del tipus fr. *cosson* id., provinent del ll. *cossus* 'larva' (també *cusson* en algun text francès: per a detalls, veg. el meu *VocAr.*, 66, debat en *CÜSSONE), però amb un canvi de o en ū degut a un encruentament amb el nostre tipus *cuc* (cf. el val. *acuconat* que he citat abans); d'això podria ser forma reduplicativa el bc. dialectal *kukukuso* 'puça' (Zaraitze), *küküso* (Sule), *kikoso* (Roncal) (Mitxelena, *An. Sem. Urquijo* 1, 168).

Prové també d'ací l'emp. *kušuli* 'cuc que ataca la vinya?': neix de la pidala, que és una espècie de papallona, i que menjant-se el raïm només deixa la rapa (anotat a Campmany-Cantallops, 1958): **cussonins* es dissimularia com a **cussolins* sense dificultat, però no expliquem la *š* i postular un *COSSIO, -ONIS, derivat de COSSUS (+-INUS) estaria massa mancat de base; contaminació d'un altre mot? Però no veig quin. Potser un *CARIO, -ONIS, de CARIES? O bé, més aviat, un mot afí al prov. *coui(sse)* 'formiga verinosa', probablement relacionat amb *coire*, cat. *coure*, 'picar', *coisor*, etc.

Cucaratxa. *Cucarell*, *figues cucarelles*, V. COCA. *Cucàs* [c. 1500], veg. el gc. *cücàs* citat supra. *Cucó*. *Cucòs*. *Cuquenc*. *Cuquet* [JRoig, supra]. *Cuquetó*. *Cuquim*.

CPT.: *Cuca-amaga*. *Cuca-serp*.

¹ En les diverses accs. a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera; particularment el corc de la fusta (Farrera), l'usat com a esquer (Tor, Areu, Tavascan), etc., 1932-4. — ² *Cuc d'aigua*, Valls de Segó, 1962; els que causen la plaga, tan estesa últimament, dels que formen bosses en els pins, duen aquest nom tant en el Principat com allà: «los va caure una bolsa de *cucs* de pi» a les Serres d'Alzira (1962) (són los que ara en diuen erugues processionàries). — ³ Allí *cuco* als que formen plaga de les plantes, en lloc de *cuca*, que es diria en altres comarques: «por los *kúkos* van fer un oratori a Sant Gregório», Cercuran, 1965. — ⁴ *Cuca paniquella* seria 'grill-cadell' a les Escaldes d'Andorra em deia una dona d'allà però casada a la Vall de Cardós (1934). Temo que feia confusió amb la mostela. — ⁵ Dades complementàries o útils per al català, es trobaran en els estudis monogràfics relatius a Itàlia i a l'Alvèrnia i regions limítrofes, respectivament, C. Salvioni, «*Lampyrus italica*: saggio intorno ai nomi della 'lucciola' in Italia», Bellinzona, 1892; Dauzat, *Essais de Géogr. Ling.* 1. — ⁶ Afegir-hi encara it. *vecchio cucco* «vieux nigaud» (Spitzer, *Rom. Lit-St.*, 1959, 360, si bé ací el punt de partida pot estar en la idea de 'cornut', fr. *cocu*, també provinent del nom del cucut. — ⁷ Fontjanina poble de llengua catalana al peu de les Malçides, atribuït a la província d'Osca, però com es veu aquells excel·lents muntanyencs no han perdut la consciència que allí és Catalunya.

Cuca-amaga, *cucada*, V. *cuc*

CUCALA, 'cornella', mot germà de l'oc. ant. *caucala* id., i probablement relacionat de més lluny amb el fr. *choucas* 'espècie de cornella petita': tot plegat deu ser pre-romà i recorda noms d'ocells com lit. *kaukalė* i gr. tardà dial. *καυκαλας* (tot i que sembla tractar-se d'ocells diferents); però no és segur fins a quin punt hi ha en això factors onomatopèics o afinitat amb altres noms d'ocells semblant a la cucala i enllaçats amb llengües indoeuropees (potser cèltiques o centro-europees però difícilment germàniques), com fr. *chou(ett)e* 'mussol' (KAUUA), fr. *chouan* 'gamarús' (KAUANNOS), *caueca* i *gayeca* 'òliba' en dialectes gascons (KAUEKKA), cat. i gascò *gaús* 'gamarús', car també es podria tractar de formes pre-romanes amb sufixació alternant (KAU-KA-LA/KOU-KA-SSO-/KAU-EKKA/KAU-UKIO-, etc.). □ 1.ª doc.: 1310.

«No sia ho[s]sat ne gos vendre la volateria --- a més de preus segons que's segueix --- una *cuchala*, una mealla ---» en un doc. valencià de 1310 (p. p. Chabàs, *El Archivo* de Dénia 1, 365). Indirectament valen com a testimoni del nom de l'ocell les mencions d'un penyal de Prats de Molló, en el qual es devia posar la cucala, anomenat *la roca de Cauclera* a. 1330, *ruppe de Cauclera* o *ruppe de Cuqalera* en docs. de 1332, i *rocha de la Ququelera*¹ el 1525 (cites de l'InvLC). Però fora d'aquestes el nom apareix sempre, en català, amb inicial *cuc-* (i no pas *cauc-* o *coc-*).⁶⁰ «Tench-los afix